

ȘTIINȚA ACTUARIALĂ ȘI ROLUL SĂU ÎN ASIGURĂRILE GENERALE

Tatiana MANOLE,

*doctor habilitat în științe economice, profesor universitar,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova*

Angela MAGLA,

doctorandă, Universitatea Tehnică din Moldova

SUMMARY

The author researches the concept of actuary and his role in general insurance. The actuary's main function is to assess the risk through statistical methods. In insurance, such a method is used to calculate the premiums, the technical reserves and annuities.

Știința actuarială a apărut în secolul al XVII-lea. Se consideră că termenul de actuar a fost utilizat pentru prima dată de către William Morgan, fondatorul societății mutuale de asigurări de viață „Society for Equitable Assurances on Livers and Survivorships” în 1762. Tot el a fost acel care a pus bazele profesiei de actuar. [1. p. 10]

Termenul de **actuar** (din limba latină – persoană care redacta procesele-verbale la romani) semnifică totalitatea operațiilor și normelor pe baza cărora, folosind teoria statisticii și a probabilităților, se efectuează calcule financiare cu privire, mai ales, la asigurări. [1. p. 10] Această teorie poate fi aplicată nu numai în asigurări, dar și în evaluarea investițiilor, la fel o utilizare largă are în managementul financiar. Prin urmare, actuarul este o persoană calificată care desfășoară activitatea de actuariat, în condițiile actuale fiind cu mult mai complicată și responsabilă. Astfel, rolul actuarului constă în calcularea primelor de asigurare pe baza calculelor actuariale, a rezervelor matematice la asigurările de viață, a rezervelor tehnice la asigurările nonviață și a unor indicatori specifici activității societății de asigurare.

E de menționat faptul că în multe țări obținerea autorizației de funcționare a societăților de asigurări este condiționată de existența în societatea dată a funcției de actuar. În Republica Moldova, această cerință va deveni în curând obligatorie.

De menționat, că pe data de 29 ianuarie 2007 a fost înregistrată legal Asociația de Actuariat din Moldova (AAM). Ea se prezintă ca o asociație obștească neguvernamentală, apolitică, nonprofit, care va prezenta pentru prima dată

profesia de actuar în Republica Moldova. La Congresul de la Dublin, Irlanda, la data de 28 octombrie 2007, Asociația de Actuar din Moldova a devenit Membru Asociat al Asociației Internaționale de Actuar.

Scopul creării acestei asociații a fost recunoașterea și promovarea profesiei de **actuar** în Republica Moldova, a afirmării și apărării drepturilor tuturor actuarilor sau a persoanelor legate profesional, care își desfășoară activitatea în Republica Moldova, una dintre măsuri fiind chiar includerea acestei profesii în **Nomenclatorul specialităților**.

Obiectivele de bază ale acestei societăți pot fi formulate astfel:

- crearea unei profesii de actuar, care ar atinge nivelurile și standardele internaționale;
- crearea unui Centru de instruire, cercetare și dezvoltare în domeniul actuariatului;
- elaborarea unui Cod de etică profesională bazat pe integritate și respect al legislației;
- stabilirea contactelor de colaborare cu afilierea la Asociația Internațională de Actuar (IAA) și Group Consultatif Actuariel European (GCAE).

Realizarea acestor obiective va avea o contribuție semnificativă la dezvoltarea actuariatului în Republica Moldova. Specialitatea de actuar este necesară, îndeosebi, pe piața asigurărilor, la fel și în viața academică ca disciplină universitară. În acest caz, de la un actuar se cere pregătire statistică, matematică și economică. Actuarul își desfășoară activitatea în societățile de asigurări de viață sau asigurări generale (nonviață).

Funcția principală a actuarului constă în **evaluarea riscului** prin metode statistice. În asigurări această metodă este folosită, în principal, pentru calcularea primelor, a rezervelor tehnice și a anuităților. Actuarul poate activa și în alte domenii decât cele de asigurări. Astfel, de exemplu, poate activa în domeniul investițional pentru calcularea (evaluarea) consecințelor financiare ale unor evenimente incerte viitoare.

Această necesitate vine și din motivul că noua Lege cu privire la asigurări prevede ca în asigurări un rol deosebit de mare și cu responsabilități enorme îl are specialistul din domeniul actuariatului. Astfel, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la asigurări (în redacție nouă) nr. 407-XVI din 21.12.2006 în care se remarcă o armonizare cu standardele internaționale și o consolidare a acestui sector al asigurărilor, companiile de asigurări vor fi obligate să beneficieze de serviciile actuarilor.

Importanța acestei Legi e că ea reglementează pentru prima dată statutul actuarului în asigurări. Conform acestei Legi funcția de actuar este definită ca o funcție de conducere de specialitate. La fel, Legea stipulează că în calitate de actuar poate să activeze orice persoană fizică care este titular al unui certificat de calificare eliberat de Autoritatea de supraveghere și care este responsabil de calcularea primelor de asigurare, rezervelor tehnice, dividendelor asiguraților, beneficiarilor serviciilor de asigurare, tabelelor de mortalitate, precum estimarea concordanței dintre rezervele tehnice și activele aferente. Menționăm, la fel, că apariția în Republica Moldova a **Fondurilor nestatale de pensii** necesită creșterea numărului de actuari atestați.

Practica internațională ne demonstrează că majoritatea actuarilor își desfășoară activitatea în domeniul asigurărilor de viață și a asigurărilor generale (nonviață). Dar e de menționat, că, actualmente, specialiștii în domeniul actuariatului activează cu succes și în alte domenii, precum băncile comerciale, fondurile de investiții, firmele de audit și consultanță etc. O deosebită activitate actuarii desfășoară în cadrul instituțiilor de stat în cadrul managementului programelor de asistență socială: pensii, medicină etc. prin prisma estimării obligațiilor financiare.

Din cele expuse conform Legii privind asigurările în Republica Moldova și din experiența internațională, considerăm că specialitatea de actuar trebuie promovată activ în Republica Moldova nu numai din necesitățile noastre interne, dar și din Strategia Guvernului Republicii Moldova de a ne integra în Uniunea Europeană.

Activitatea de actuar este complicată și prin faptul că ea este legată de studierea problemelor ce țin de risc și incertitudine în evaluarea riscului. Corectitudinea evaluării unui risc va depinde, probabil, de calitatea datelor informaționale, statistice utilizate în evaluarea riscului, de identificarea contractelor de risc. Prin calcularea primelor de risc actuarul va urmări scopul ca primele de asigurare să fie astfel calculate încât să-și acopere toate cheltuielile operaționale și să obțină beneficiul scontat, respectând, totodată, principiul echității și solidarității.

Cercetătorii din Republica Moldova, Oleg Verejan și Ion Pârtachi, menționează în lucrarea „Statistica actuarială în asigurările comerciale” etapele de dezvoltare ale științei actuariale și a actuarului, indicând, totodată, conținutul acestor etape astfel:

- primii actuari foloseau metodele actuariale exclusiv în asigurări de viață;
- a doua generație de actuari aplicau metodele actuariale și în asigurări generale (nonviață);
- a treia generație de actuari sunt pe cale să elaboreze o nouă abordare științifică pentru perceperea problemelor în investiții;

- a patra generație de actuari este cea care activează în alte domenii: management financiar, investiții etc. [1, p.11-12] Actualmente, în activitatea actuarului se combină toate etapele, deoarece actuarii activează în diferite domenii.

Deoarece funcția principală a actuarului care activează în domeniul asigurărilor este calcularea primei de asigurare, mai jos vom prezenta metodologia acestui calcul.

Prima de asigurare de bază se calculează prin însumarea la prima de risc estimată a cheltuielilor asiguraților, a marjei de profit și a plăților obligatorii.

Prima pură se calculează ca produsul dintre frecvența estimată a daunelor și dauna medie estimată:

$$P_p = q \times \bar{D},$$

unde:

P_p – prima pură;

q – frecvența daunelor;

\bar{D} – dauna medie estimată.

Valoarea totală a daunelor include daunele achitate, rezerva de daune declarate, dar nesoluționate, și rezerva de daune neavizate, aferente polițelor expuse la risc. Rezerva de daune declarate, dar nesoluționate, și rezerva de daune neavizate se calculează în conformitate cu prevederile art. 34, alin. (6) din Legea nr. 407-XVI din 21 decembrie 2006 cu privire la asigurări.

În cazul în care asigurătorii își recuperează cheltuielile prin acțiuni de regres, aceste sume se vor scădea din valoarea daunelor.

Mai jos, vom prezenta studii de caz privind calculul primei de asigurare de răspundere civilă auto (RCA) din Republica Moldova.

La calculare se iau în considerare factorii de risc, condiția contractului de asigurare și valoarea coeficientului, care sunt expuși în *Metodologia de calcul al primei de asigurare de bază și al coeficientului de rectificare pentru asigurarea obligatorie de răspundere civilă*.

Exemplu. Calculul primei de asigurare obligatorie de răspundere civilă se face în baza formulei:

$P_a = P_b \cdot K_1 \cdot K_2 \cdot K_3 \cdot K_4 \cdot K_5 \cdot K_6 \cdot K_7$, unde:

P_a – prima de asigurare;

P_b – prima de asigurare de bază (500 lei);

$K_1; K_2; K_3; K_4; K_5; K_6; K_7$ – coeficienții factorilor de risc [4].

De unde, prima de asigurare (P_a) va fi egală cu:

$P_a = 500 \cdot 0,7 \cdot 1,0 \cdot 0,9 \cdot 1,0 \cdot 0,9 \cdot 1,4 \cdot 1,0 = 396,9$ lei.

Cheltuielile de reasigurare se includ în cota factorului de încărcare exclusiv în interiorul perioadei în care Biroul Național al Asigurătorilor de Autovehicule deține calitatea de membru cu titlu de tranziție în cadrul Consiliului Birourilor menționat la art. 2 din Legea cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule, nr. 414 – XVI din 22 decembrie 2006 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 32-35, art. 112).

Sumele despăgubirilor de asigurare care depășesc limita reținerii proprii a reasuratului, achitate de către reasigurători în conformitate cu prevederile contractului de reasigurare, se exclud din calculul primei de asigurare de bază.

Cheltuielile asigurătorului includ cheltuielile de achiziție (comisioanele, alte cheltuieli pentru agenți de asigurare și brokeri de asigurare și/sau reasigurare), salariile pentru angajați, impozitele și alte cheltuieli de gestiune ale asigurătorului.

Mărirea contribuțiilor în **Fondul național de garanție în asigurări** se stabilește în conformitate cu **Legea cu privire la asigurări nr. 407 – XVI din 21 decembrie 2006, art. 46 “Fondul național de garanție”**. Conform acestui articol, fondul național de garanție prevede protejarea intereselor asiguraților, beneficiarilor asigurării și terțelor persoane pagubite. Fondul național de garanție se constituie prin contribuția asigurătorilor și este destinat plăților de indemnizații rezultate din contractele de asigurare facultativă și obligatorie, încheiate în condițiile legale, în cazul constatării insolvabilității asigurătorului.

Fondul național de garanție se formează din contribuțiile anuale depuse de asigurători proporțional volumului de prime subscrise. Contribuția la Fondul național de garanție se calculează, se ține la evidență, se varsă și se raportează de către asigurător separat, pentru asigurările generale și, respectiv, pentru asigurările de viață.

În scopul unei fructificări cât mai bune, disponibilitățile Fondului național de garanție se vor plasa în bănci comerciale, autorizate de Banca Națională a Moldovei, în instrumente ale pieței monetare, în valori mobiliare de stat, precum și în alte plasamente sau alocații stabilite de legislația în vigoare. Constituirea, administrarea și utilizarea Fondului național de garanție se efectuează în conformitate cu Legea privind Fondul național de garanție.

Mărirea contribuțiilor în Fondul de protecție a victimelor străzii, în Fondul de compensare și cuantumul plăților regulatorii se stabilesc de către Comisia Națională a Pieței Financiare în conformitate cu prevederile art. 33, alin. (4) și art. 34, alin. (3) din Legea cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule.

Concluzii. În Republica Moldova, profesia de actuar este puțin cunoscută. Actualmente, în Republica Moldova există un deficit de actuari specializați în domeniul asigurărilor și al fondurilor de pensii. Din aceste considerente, propunem ca în învățământul universitar și postuniversitar să fie deschisă o astfel de specializare.

BIBLIOGRAFIE

1. Statistica actuarială în asigurările comerciale / Oleg Verejan, Ion Pârțachi . – Ch.: Ed. ASEM, 2004. – 254 p.
2. Legea cu privire la asigurări (în redacție nouă) nr. 407-XVI din 21.12.2006.
3. Legea cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule, nr. 414 – XVI din 22 decembrie 2006 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 32-35, art. 112).
4. Metodologia de calcul al primei de asigurare de bază și al coeficientului de rectificare pentru asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule (Publicat: 25.03.2008 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 61-62, art. 392. Modificat: HG 1492 din 26.12.08. Monitorul Oficial al Republicii Moldova 237-240/31.12.08, art. 1502).